KRSCANSKA KULTURA-NE KLERIKALIZEM

Marksizem kot izključni nauk o družbenem razvoju je bil zavrnjem z mnogimi argumenti —filozofskimi, sociološkimi, političnimi, gospodarskmii in zgodovinskimi, a najbolj korenito ga je odklonil Karel Čapek ko je spoznal, da v marksistični dialektiki ni sledu ne mesta ljubezni kot odrešilni dimenziji medčloveških odnosov.

" . . . ko bi imel preroštvo in.... vso vednost in.... vso vero.... ljubezni pa bi ne imel, nisem nič.... Ljubezen je potrpljiva, je dobrotljiva.... se ne da razdražiti, ne misli hudega; se ne veseli krivice, veseli se pa resnice.... Ljubezen nikoli ne mine...."

Sveti Pavel....

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

SLOVENSKA BIT — NE ŠOVINIZEM

Čeprav je v zgodovinsko-političnem kontekstu prve svetovne vojne bil za državno zvezo enakopravnih južnoslovanskih narodov in bi morda bil za poizkus federacije enakopravnih južno-slovanskih držav v sklopu političnih silnic druge svetovne vojne, je Ivan Cankar kateforično odklonil sleherno jugoslovanstvo ker ga je našel v nasprotju s stvarnostjo slovenske narodne biti:

"Kakšno jugoslovansko vprašanje v kulturnem ali celo jezikovnem smislu zame sploh ne obstoja po kulturi, ki je sad večstoletne separatne vzgoje, . . . smo si med seboj veliko bolj tuji, nego je naš gorenjski, kmet tirolskemu, ali pa goriški viničar furlanskemu".

Ivan Cankar

LETNIK XVIII — VOLUME XVIII 1. JULIJ - 1. AVGUST 1967 Published monthly by: Slovenian National Federation, of Canada, 646 Euclid Ave. Toronto, Ont. Canada. ŠTEVILKA 7-8 — NUMBER 7-8

For the proper representation of the Ethnic groups in the Senate

The Centennial year is considered by many leaders of the Ethnic groups as a proper time to give the 26% of population of other than British and French background better representation in the Senate of Canada. The Polish and Italian papers expressed already their opinion in this respect and so did some other representatives of the Ethnic Press.

The Slovenians are a small group and if we join the other papers, it is not for claiming a senator of the Slovenian origin. We feel that this issue is very serious for Canada as a country and that it can be solved if the present government paid more attention to the interests of the country and less to party poli-

[redacted]

either in the economic field (for instance the industrialist Stephen B. Roman) or in other fields proved their ability and great achievements. So far only the Ukrainias were the fortunate ones who under the Government of Mr. Diefenbaker obtained a senator of their origin. Should we believe that in the Polish, German, Italian and even in smaller groups there are not suitable people for the job? It is hard to believe Mr. Pearson and his government would do justice to the ethnic groups if in this Centennial year we could say that the ethnic groups are well represented in the Senate and that there are no second class citizens in Canada.

Sporočilo uredništva in uprave

Pričujoča številka SD je zaradi počitnic dvojna številka za julij in avgust. Prihodnja številka bo izšla 1. septembra.

KANADSKI SLOVANI ZBORUJEJO V OTTAWI

L. 1965 ustanovljeni meduniverzitetni odbor kanadskih Slovanov je sklenil na prvem kongresu v Banffu praznovati 100-letnico Kanade z drugim kongresom v Ottawi. Zastopanih je bilo 21 vseučilišč s 75 profesorji, vseh udeležencev tridnevnega kongresa (9.—11. junija) pa je bilo nad 200.

Poleg nekaterih bolj specializiranih predavanj kot npr. politična mobilnost Slovanov v kanadskih provincialnih in federalnih volitvah je podala vsaka narodnostna skupina kratek pregled svojega doprinosa sodobni Kanadi.

Slovence so zastopali na programu Vladimir Mauko z referatom o Slovencih v Kanadi in Rudolf Čuješ z referatom o slovenskem doprinosu kanadskim Indijancem. Komentiral je M. T. Bennett iz Ottawe. Ker je bil g. Mauko nenadno zadržan, je prebral njegov referat R. Čuješ. Nenadna zadržanost g. Romana, ki bi moral predsedovati sedmi sekciji, je povzročila, da je pripadla tudi ta funkcija Slovencem. V tej sekciji so predavali dr. J. Kirschbaum za Slovake, N. Paveškovič za Hrvate in dr. Žuk-Hryškievič za Beloruse. Komentatorja sta bila F. Fundarek za Slovake in M. Mostovac za Hrvate in Beloruse.

Na poslovnem zborovanju so bile poleg običajnih resolucij sprejete tudi naslednje:

a) da se povabi Immigrant Archives Committee of the University of Minnesota za pomožnega člana;

b) da se naslovi poziv na federalno vlado da upošteva v statističnih podatkih (census in vseljevanje) vse slovanske narodnosti;

c) da se imenuje posebni pododbor, ki bo preučil vprašanje ohranjevanja in zbiranje dokumentov v zvezi s priseljenci slovanskega pokolenja;

č) da se izdajo referati tega kongresa v knjigi.

Na zborovanju je bila prebrana tudi izjava, da so ustanovili znanstveni zavodi slovanskih etničnih skupin v Kanadi posebno federacijo.

Prihodnja konferenca bo leta 1969 v Torontu ali Hamiltonu ali morda celo Guelphu, kar bo dalo Slovencem priložnost za večje zastopstvo kot smo ga imeli letos. (Prvega kongresa v Banffu se ni nihče udeležil.) Zlasti bo dana možnost da se pridružimo tudi Slovenci slovanskemu večeru, ki je vedno del kongresa, s kako točko in predstavimo ostalim Slovanom svojo pesem, nošo in morda plese.

V izvršilni odbor za dobo 1967-1969 so bili izvoljeni:

Predsednik prof. J. A. Wojciechowski (Ottawa); prejšnji predsednik: prof. B. R. Bociurkiw (Alberta); 1. podpredsednik: prof. C. Bida (Ottawa); 2. podpredsednik: prof. R. Čuješ (Antigonish); in tajnik-blagajnik: knjižničar A. Gregorovich (Toronto).

V krajevnem odboru za pripravo kongresa v Ottawi je bila tudi Slovenka ga. Tina Creber, banketa pa se je udeležil tudi dr. Tone Štukelj iz Ottawe.

SLOVENSKE ŽENE SO ZBOROVALE

Konec maja je bila v Washingtonu 14. redna konvencija Slovenske ženske zveze, organizacije slovenskih žena v Združenih državah. Organizacija združuje 14 tisoč članic v 103 podružnicah v 14 zveznih državah. Deluje že 40 let. Konvencija v Hilton hotelu je bila odlično organizirana. Med tem ko so delegatinje razpravljale o delu preteklih treh let in delale načrte za bodoče, je okoli 300 članic in izletnikov imelo različne programe za ogled mesta in izlete. Vsi udeleženci so imeli posebni ogled Bele hiše ter sprejem v Predstavniškem domu ameriškega Kongresa. Organizacija konvencije in vseh programov je bila seveda združena z velikimi in zahtevnimi nalogami, ki sta jih odlično rešili ga. Corinne Leskovar iz Chicaga in gdč. Irena Planinšek iz Washingtona.

Delegatinje so zaupale vodstvo organizacije za naslednja tri leta dosedanjim glavnim odbornicam: predsednici Antoniji Turek, glavni tajnici Albini Novak in urednici zvezinega glasila Zarja Corinne Leskovar.

Konvencija se je začela in končala s slovensko sv. mašo v kripti narodnega Marijinega svetišča. Pred zaključkom so udeleženke zborovanja in izleta skupno položile velik šopek rdečih nageljnov s slovenskim trakom na grob predsednika Kennedyja na Arlingtonu.

Štiridnevno zborovanje je Ženska zveza zaključila s slavnostnim banketom v hotelu Hilton. To je bila dozdaj največja ameriško-slovenska prireditev v prestolnici Združenih držav. Banketa se je udeležilo nad 500 delegatinj, članic in gostov iz vseh predelov Amerike. Prireditev so počastili tudi Američani slovenskega porekla, ki zavzemajo visoke položaje v ameriškem javnem življenju: zvezni senator Frank J. Laushe, zvezni poslanec iz Minnesote John A. Blatnik, zvezni komisar za državne uslužbence Ludwig J. Andolsek ter velik prijatelj Slovencev Franck Annunzio, zvezni poslanec iz Illinoisa. Med častnimi gosti sta bila tudi Rev. Klavdij Okorn, duhovni vodja ter ga. Marie Prisland, ustanoviteljica in častna predsednica organizacije. Spored banketa je bil zelo obširen in pester. Vodila ga je zelo spretno Corinne Leskovar. S petjem so sodelovali otroci Slovencev iz Washingtona in okolice (v narodnih nošah), solistka Marija Kranjc-Fishinger ter za to priliko sestavljeni mešani oktet washingtonskih Slovencev. Glavna tajnica ga. Albina Novak je ponovno potrdila velike zasluge pri delu organizacije ter posebno govorniško sposobnost. Poslanec Blatnik je z domačim pripovedovanjem vzbudil med navzočimi prijetno razpoloženje. Zelo je presenetil poslanec Annunzio iz Illinoisa, ki je v daljšem govoru dokazal, da se zanima in zelo dobro pozna zgodovino in kulturni razvoj Slovencev. Višek banketa je bil seveda govor 72-letnega senatorja Franka Lovšeta. V slovenskem delu svojega govora je razvijal globoke misli o slovenski materi, slovenski pesmi in jeziku. Izvajanja je podkrepil z izbranimi odlomki iz Gregorčičevih in Zormanovih pesmi, ki jih je deklamiral in nato razlagal v angleščini. V angleškem delu govora je prav tako nanizal lepe misli o svobodni deželi Ameriki.

S to konvencijo je Slovenska ženska zveza ponovno dokazala, da je med vsemi ameriško-slovenskimi podpornimi in bratskimi organizacijami (KSKJ, SNPJ, SDZ, ABZ) najbolj slovensko čuteča in delavna. Letos je sprejela za Slovence nekaj važnih resolucij. Zunanjemu ministrstvu je poslala resolucijo, da bi vlada odprla v Ljubljani, prestolnici Slovenije, ameriški konzulat. Poštnemu ministrstvu je bila poslana resolucija, da bi ameriška poštna uprava izdala posebno spominsko znamko ob 1200-letnici pokristjanjenja Slovencev; Informacijski agenciji pa, da bi bile slovenske oddaje Glasa Amerike prestavljene s sedanje ure zopet na večerni čas s srednjo valovno dolžino. Konvencija je tudi sklenila, da bo prevzela akcijo za postavitev slovenske kapele v cerkvi Brezmadežnega Spočetja, ki je narodno svetišče vseh ameriških katoličanov.

Slovenski ženski zvezi čestitamo k dosedanjemu delu ter želimo mnogo uspehov v bodoče. Akcija za postavitev slovenske kapele v ameriškem narodnem svetišču zasluži široko podporo vseh ljudi slovenskega porekla. Ameriški Slovenci bodo s tem postavili trajni in najlepši spomenik svoji novi domovini in domovini svojih prednikov — za vse čase!

Spominski dan profesorja Ehrlich v Buenos Airesu. Govori g. T. Duh.

Krog nekdanjih učencev rajnega profesorja Ehrlicha je priredil pod predsedstvom posebnega za to priliko sestavljenega častnega odbora v nedeljo 28. maja 1967 slovesno spominsko svečanost za 25. obletnico Ehrlichove smrti. Proslava je bila v veliki dvorani nove Slovenske hiše v Buenos Airesu.

V sestavi častnega odbora so hoteli prireditelji zajeti vsa področja, na katerih je rajni profesor Ehrlich v svojem življenju največ deloval, obenem pa so hoteli poudariti dejstvo, da profesor Ehrlich nikdar ni bil uklenjen v okvir določene zaključene skupine, ki so bile karakteristične za slovensko kulturno in politično življenje med dvema vojnama, saj je bil dolgo časa duhovni vodja osrednje slovenske katoliške akademske organizacije, Akademske zveze, ki je združevala vsa katoliška akademska društva Bil je tudi duhovni vodja Mihaelove skupine Katoliške akcije, ki se je pozneje preorganizirala v Akademski klub „Straža", katerega prvi cilj je bil vzgojiti zavednega slovenskega katoliškega izobraženca, drugi pa, zavreti prodor komunizma v slovensko kulturo v obliki kulturnega boljševizma.

Tako je msgr. Anton Orehar kot direktor slovenskih dušnih pastirjev v Argentini zastopal vso slovensko duhovščino v zdomstvu in domovini; dr. Franc Gnidovec teološko fakulteto, kjer je profesor Ehrlich dolga leta predaval primerjalno veroslovje in apologetiko; p. Lado Lenček, CM slovensko misijonstvo, katerega ustanovitelj je bil prav profesor Ehrlich; dr. Filip Žakelj je bil duhovni vodja Akad. kluba „Straža" takoj po Ehrlichovi smrti; p. Ivan Caserman je sedanji duhovni vodja Akademske Marijine kongregacije Kraljice Apostolov; g. Miloš Stare je zastopal krščansko demokracijo; g. Vule Rupnik slovensko državno gibanje in slovensko domobranstvo; g. Tine Duh pa Ehrlichove učence.

Proslava se je pričela s koncelebrirano sveto mašo, ki so jo darovali čč. gg. msgr. A. Orehar, dr. F. Gnidovec in p. L. Lenček, CM. Že v mašni pridigi je msgr. Orehar pokazal rajnega Ehrlicha zlasti kot svetniškega duhovnika, ki je vse svoje bogato življenje posvetil delu za katoliško vero in svoj narod.

V drugem delu svečanosti je nad odrom visela velika Ehrlichova slika, odlično delo g. Hotimirja Gorazda, z lovorjevim vencem Slovenskega državnega gibanja ter slovenskim šopkom Ehrlichovih učencev v podnožju.

Takoj po zaključku službe božje je g. Frido Beznik recitiral pesem **MI — KA — EL, Kdo kakor Bog**, ki jo je pod vtisom Ehrlichove smrti v onih krvavih dneh napisal pesnik in pisatelj Vinko Beličič. Isti recitator je potem prebral odstavek iz Sirahove knjige kot slavospev Ehrlichovemu duhovništvu, saj vedo vsi, ki so Ehrlicha poznali, da je vedno in povsod nastopal predvsem kot duhovnik in je vse svoje uspehe, zlasti v številnih posredovanjih pri italijanskih okupacijskih oblasteh v korist Slovencem brez razlike prepričanja, pripisoval izključno svojemu duhovništvu.

Pevski zbor „Gallus" je zapel pod vodstvom svojega dirigenta dr. Julija Savellija v koroškem narečju R. Hrovatina bridko in nežno koroško pesem **N' mav čez izaro**, kot drugo pa mogočen zaključni spev iz kaantate M. Tomca **Marija Slovencev Kraljica**, prošnjo h Gospe Sveti, Materi božji v nekdanjem slovenskem svetišču na Gosposvetskem polju.

Ehrlichovo mučeniško smrt ter mučeništvo vseh desettisočev v letih komunistične revolucije pomorjenih Slovencev je bilo prikazano v lepi recitaciji pesnitve **Hvalnica Kraljici Mučencev**, ki jo je napisal dr. Tine Debeljak, recitirala pa gdč. Marjeta Rožanec.

Jedro vse proslave je bil govor univ. prof. dr Milana Komarja o pomenu Ehrlicha za sedanji čas. Predavatelj je Ehrlicha pokazal kot neprestanega in neutrudnega buditelja življenja, v vsem svojem delu aktualnega za sedanji čas, saj je bil zlasti človek vere, živel je iz vere, ki v našem času peša. Bil je velik molivec, romar, asket in revež, „ki je zadnjo srajco dal ubožcu". Zaradi te svoje z vsem bitjem živete vere je tudi tako ostro prodrl v vprašanje slovenstva in njegovih naporov za obstoj. V svoji ožji domovini, na Koroškem, je mogel na otipljivih primerih spoznati, kako važen element so v strukturi človeške osebnosti verske in narodne tradicije. Življenje in napredek naroda nista mogoča brez pravih izročil.

V dvorani je bila svečanost zaključena z mogočno himno **Kristus Kralj vseh večnih časov**, ki so jo zapeli vsi udeleženci.

Pred spomenikom padlim Slovencem, na dvorišču je nato bil zaključek slovesnosti. Tu sta najprej dekle in fant v narodni noši položila pred spomenik lovorjev venec s posvetilom:

Na Ehrlichovem spominskem dnevu v Buenos Airesu.

„V ČAST IN SLAVO NEPREMAGANIM, SLOVENCI, KI HOČEMO ZMAGATI!"

G. Tine Duh je nato v imenu Ehrlichovih učencev položil na spomenik šopek nageljnov in rožmarina s slovenskim trakom. V kratkih in zgoščenih besedah je poudaril pomen Ehrlichovega mučeništva ter žrtev vseh padlih Slovencev, duhovnikov in laikov, za bodočnost slovenskega naroda.

Na koncu se je po dvorišču razlegla še himna: „Hej Slovenci!"

Vsak udeleženec proslave je prejel estetsko izdelan program z reprodukcijo Ehrlichove slike, ki je visela na odru, s kratkim orisom Ehrlichovega življenja in dela. Programom je dal umetniško obliko stud. arch. g. Andrej Duh, vso svečanost pa je režiral in vodil g. Jože Rožanec.

Za častno stražo ob odru in na dvorišču pred spomenikom je bilo dvanajst narodnih noš iz Lanusa in San Justa..

—dt—

We quote: "...

(Mr. Nixon, Leader of the Opposition, in Ontario Legislature on May 24, 1967)

"....There is one other aspect of language instruction which would really come under the purview of the Provincial Secretary (Mr. Welch) as much as under the Minister whose estimates we are discussing right now. In the debates in the last few days, it has been brought home to us very clearly that fully one-third of the citizens of this province have ethnic extractions different from the Anglo-Saxon and French. These people have brought to Ontario, not only their culture, but along with this a knowledge of many languages which would be of great value and which certainly should not be lost in this province. I would say to the hon. Minister that it is the feeling of many people that The Department of Education has overlooked one of the great resources that is available in this province and is neglecting to participate in its development.

It is a fact that most ethnic groups composed of new Canadians and those born in Canada of other than French or British stock, have constantly worked to support evening and Saturday schools for their children to learn their mother tongues, traditions and culture. They have done his with great sacrifice and with no help from the province or from The Department of Education. This is an area which should have provincial encouragment.

I would say to the hon. Minister that, while it is obviously the responsibility of these families themselves to pass on the language and culture as they see fit, I would say to him that there are many other families in this area who would certainly benefit from an expansion of their language facility...."

Društvo Slovencev "Baraga"

Vas vabi da se udeležite

VIII SLOVENSKEGA DNE,

na slovenskem cerkvenem letovišču v Boltonu,

ki ga bomo posvetili STOLETNICI KANADE in 50 LETNICI MAJNTSKE DEKLARACIJE.

Letos bomo praznovali slovenski dan v nedeljo 30 julija. Ob pol dvanajstih bo sv. maša za vse Slovence, nato kosilo in ob 2h popoldne glavne slovesnosti:

Pozdrav Kanadi, pozdrav Sloveniji, pozdravi gostov, slovenska pesem, nastop STZ in rajanja mladine. Kličemo Vam na veselo snidenje!

IVAN MARN — Predsednik

SLOVENSKA DRŽAVA
For a free Slovenia
Published monthly by
Slovenian National Federation of Canada,
Edited by: Editorial Board
Address: 646 Euclid Ave., Toronto, Ont. Canada
Subscription rates:
$4 per year, 30¢ per copy
Advertising
1 column x 1" $2.80

VAŽNO SPOROČILO:

Vsem onim, ki se mislijo udeležiti predstave "Nation Builders" na velikem stadionu torontskega "C.N.E." sporočamo, da smo sprejeli v prodajo vstopnice za to važno prireditev. Predstava bo na dan otvoritve. Dosled je bila vedno zvečer na dan delavskega praznika (labour day). Letos so tudi prvič uvedli vstopnice za kritje stroškov. Nastopile bodo številne etnične skupine iz Toronta in drugih krajev Kanade. (Pevske, glasbene plesne točke itd.) Vstopnice so po: $1.—, $1.50, $2.00. Pošljite denar, poštno nakaznico ali "certified" ček na: "Slovenska Država", 646 Euclid Ave. Toronto, nakar vam s povratno pošto pošljemo vstopnice. Priporočamo, da se po možnost ogibljete pošiljanja denarja v pismih. Predstava bo 18. avgusta ob 8.15 uri zvečer. Pridite!

Uredništvo: "S.D."

• PRIPOROČAMO

Vsem novonaseljencem, da ne zamude prilike ki jo nudijo šolske institucije za učenje angleščine. Tečaji so zvečer v Toronta, Central Technical School, 275 Lippincott St. in v Hamiltonu v Hamilton's Secondary School na 192. Wentworth St. N. (Tor. tel. 365-2855 in Ham. 527-5092. Zavedajite se, da vam znanje jezika pomaga do boljših služb, napredovanja in sprejetja v družbo, ki nas obdaja.

Toronto

• **V soboto 1. julija** je Kanada praznovala veliki dan, stoletnico svojega obstoja. Mesto Toronto je praznično odelo jutranje sonce in s tem pripravilo meščanstvu veselja in zadovoljstva, ki je v pestrosti barv plapujočih zastav, doseglo višek ob paradi. Skoraj dve in pol ure se je vil po ulicah sprevod vseh narodnosti. Tudi Slovenci smo sodelovali. Slovenski voz, okrašen z vinsko trto in s pristnim štajerskim klopotcem, je ob slikovitih narodnih nošah ter narodno pesmijo in plesom vzbujal veliko pozornost. Trideset tisoč ljudi je čulo našo slovensko pesem, ki je odmevala od visokih nebotičnikov po glavnih cestah Toronta. Mladost je dihala iz te parade, mladina, — bodočnost Kanade — ki je navdušena, tudi slovenska je pokazala ljubezen in spoštovanje do nje, ki ji daje dom in kruh. S ponosom je tudi zapela ....O, Kanada, slavna in svobodna, stojimo na straži zate!....

Na harmoniko sta ves čas spremljali gdč. Ovčjakova in gdč. Babičeva. Folklorna skupina „Nagelj" pa je sodelovala s plesom. Zvečer ob novicah na televiziji, so poleg japonskega in kitajskega pokazali tudi slovenski voz. Za slovensko sodelovanje pri paradi so pripomogli: Slov. gledališče, SAVA, folklorna skupina „Nagelj" ter uredništvo Slovenske države v Torontu.

• **„Katoliški dan"**

Naslednji dan 2. julija sta slovensko farno občestvo ter Slovenci iz južnega Ontaria pripravila istočasno s stoletnico Kanade, tudi proslavu 1200-letnico pokristjanjenja Slovencev. Sodelovali sta obe župniji. Vreme zjutraj ni bilo naklonjeno, vendar je množica prisostvovala slovesni koncelebrirani maši, katere gost je bil msgr. Ignacij Kunstelj iz Anglije. Č. g. Zrnec je v prekrasnem govoru med sv. mašo nanizal pomen slavja 1200-letnice pokristjanjenja Slovencev.

Medtem se je nebo zvedrilo in sonce je dajalo prijetno toplino in razpoloženje za drugi del slavja, ki je bil popoldne, pred novo postavljeno kapelico. Pod košatimi drevesi po bregu so se zvrstili odrasli z najmlajšimi in prisostvovali točki za točko. Uvodni govor je imel učitelj slovenske šole pri Mariji Pomagaj g. F. Pajk. Posegel je daleč nazaj v zgodovino in vse do danes.

Zahvala naj gre našim prednikom misijonarjem, ki so prinesli Blagovest v našem jeziku, v katerem še danes častimo in prosimo Boga, naj ohrani ves slovenski narod.

Vprizoritev Turnškovega "Krst Karantanskih knezov" je bil dobro podan v režiji g .S. Brunška. Zelo vlito je zapel dve umetni slovenski pesmi „Oktet" župnije Marije Pomagaj. Nastopila je tudi mladina obeh župnij. Mladinski zbor slov. šole Marije Pomagaj je pod veščo taktirko č. g. Zrneca zapel dve staroslovenski pesmi, mladenke župnije Brezmadežne pa so zarajale po motivih slovenskih narodnih pesmi. Vse točke je povezoval v prijetni besedi g. V. Čekuta.

Celodnevno praznovanje je še posebej počastila godba višje šole „De La Salle", kateri je navdušeno občinstvo nagradilo z aplavzom.

• **V času praznovanja stoletnice Kanade** in ob 60-letnici kronanja Marijine podobe na Brezjah, se je tema jubilejema poklonila slovenska srenja v Torontu. Farani so se temu oddolžili s tem, da so postavili v čast Brezjanski Materi božji kapelico na slovenskem letovišču pri Boltonu, katera je bila blagoslovljena in izročena svojemu namenu 18. junija. Superior slovenskih lazaristov v Kanadi č. g. A. Prebil je v govoru poudaril, da je kapelica najlepši dar kanadskih Slovencev Brezjanski Mariji in novo prizorišče verskega ter kulturnega življenja naše skupnosti. Načrt za zidavo lične kapelice je napravil g. Vilko Čekuta, zgradil pa jo je g. Jože Kastelic. V stranskih prostorih za oltarjem so spovednica, zakristija in soba za duhovnika in ministrante. Nad oltarjem kraljuje na sinji steni podoba Marije Pomagaj.

V vseh pravnih zadevah se lahko z zaupanjem obrnete na novega slovenskega odvetnika in notarja.

Naslov:
ANTONY AMBROŽIČ
Barrister, Notary Public
861 College St., Toronto, Ont.
Telefon: LE. 1-0715

ANTIGONISH

• **Ena najbolj privlačnih stvari** na svetovni razstavi v Montrealu je produkcija Walt Disneya „Canada 1967" — filmski prikaz Kanade od vzhoda do zahoda na cilindričnem platnu. Ta tehnika vzbuja občutek, kakor da so gledalci v gondolil cepelina. V filmu pokažejo tudi Antigonish — znane Highland games, ki jih bo letos odprla kraljica — mati, ter graduacijo ob odprtju nove knjižnice, ko je dobil častni doktorat ministrski predsednik Lester B. Pearson.

• **Predavanje R. Čuješa** o Baragi in njegovem vplivu na Indijance je vzbudilo živahno zanimanje ne samo na kongresu kanadskih Slovanov, marveč tudi na univerzi v Antigonishu. Četrtletni časopis univerze „Contemporary and Alumni News" bo objavil v septembrski številki predavanje v nekoliko skrajšani obliki ter sliko Barage.

• **Število Slovencev** v Antigonishu se je povečalo s prihodom gdč. Danice Požun iz Slovenije.

• **Prof. R. Čuješ** bo zastopal univerzo na mednarodni konferenci o družini koncem avgusta v Quebec City.

WASHINGTON

Chicago

• **Med Slovenci v Franciji.** V Ameriko je prišel slovenski kapucin p. Jakob Vučina, ki že nekaj let dela med slovenskimi in hrvaškimi priseljenci v Franciji. So to po večini ljudje ki zbežijo preko meje in obupno tavajo sem in tja, da bi našli razumevanje in zaščito. Mladi ljudje, ki so ušli iz rdečega raja, ljudje, katerim je komunizem načrtno trgal vero iz njihovih src. Tem se je posvetil p. Jakob. Njegov delokrog je Nica in še vsepovsod drugod. Pod vodstvom dr. Naceta Čretnika dela 6 slovenskih duhovnikov — garačev, da rešujejo predvsem duše, pa so preobloženi še z materialno skrbjo za te uboge ljudi. P. Jakob je predaval v Chicagu v soboto 3. junija v veliki farni dvorani. Pa je bila tako majhna udeležba. Zdi se, da mi, ki živimo v udobju, izgubljamo smisel za bližnjega, ki je v potrebi. P. Jakob je tako nazorno prikazal prilike, v katerih žive ti izseljenci, ki nimajo razumevanja pri oblasteh. Edino duhovnik je tisti, ki mora postati vse: oče in mati, branilec in odvetnik. Kjer vse odpove, je duhovnik tisti, ki mora od oblasti do oblasti in pomagati.... Kdor je slišal predavatelja, ni mogel ostati ravnodušen. Tudi slike, katere je kazal po predavanju so bile prav lepe. Bog daj, da bi njegova pot v Ameriko med Slovence našla odprta srca!

• **Kako napreduje v naši slovenski fari „Project Renewal"?** Fara mora zbrati 30 tisoč dolarjev. Doslej je obljubljenih 18.900. 73 oseb odnosno družin se je odzvalo. Kaj pa drugi? Če bi vsak, ki je doslej stal ob strani obljubil in seveda tudi dal svoj doprinos, bi bil cilj skoro gotovo dosežen. Kar zabolelo me je, ko je eden od sodelavcev pri cerkvi rekel na glas: „Pozabite, da ste v stari 'kontri'. Sedaj ste v Ameriki...."

• **Samo 16 graduirancev** ima letos naša farna šola Diplome so prejeli pri sv. maši v nedeljo dne 11. junija.

• **Dr. Jože Bernik** je bil sprejet v vodstvo poznane Abbot Laboratories. Čestitamo!

Cleveland

• **Spominska slovesnost**

Zveza slovenskih protikomunističnih borcev „Tabor" je tudi letos pripravila lepo spominsko slovesnost za žrtve komunistične revolucije in vetrinjske tragedije.

Slovesnost se je začela v soboto zvečer 10. junija ob spominski kapelici na Orlovem vrhu na Slovenski pristavi. Na sobotnem sporedu je bilo odkritje bronaste spominske plošče na spominski kapelici, ki v slovenščini in angleščini izpričuje komu je kapelica posvečena. Pred odkritjem plošče je nagovoril navzoče g. ing. France Grum, predsednik ZSPB „Tabor". Po odkritju plošče pa je vodil molitveno uro duhovni vodja Zveze č. g. Franc Gaber. Po večerni slovesnosti je bilo spovedovanje, na travniku pod Orlovim vrhom pa so zažgali velik kresni ogenj. Kapelica in Orlov vrh sta bila ves večer razsvetljena z lepo urejeno električno barvno razsvetljavo.

V nedeljo dopoldne 11. junija pa je bila ob pol desetih sv. maša, ki jo je duhovni vodja Zveze č. g. Gaber daroval za vse žrtve komunizma na Slovenskem. Č. g. Gaber je imel lepo priložnostno pridigo. Sv. maše se je udeležila velika množica Slovencev iz Clevelanda in okolice. Velika večina je prejela sv. obhajilo. Slovenci iz Clevelanda so se pripeljali na Slovensko pristavo k spominski sv. maši v dolgem avtomobilskem sprevodu. Spominsko slovesnost so zaključile pete litanije ob spominski kapelici.

• **Ostale prireditve na Slovenski pristavi**

V nedeljo popoldne 18. junija je odbor Slovenske pristave priredil začetni piknik letošnje sezone, ki se ga je udeležilo veliko ljudi navkljub hladnemu vremenu.

V nedeljo popoldne 25. junija pa je imela svoj letni piknik na Slovenski pristavi Slovenska šola pri sv. Vidu.

RIM ITALIJA
HOTEL 'BLED'
Via S. Crece in Gerusalemme 40
ROMA — (Tel. 777-102)
Rojaki ali potujete v Rim? Sprejem na letališču ali železnici, ogled Rima, prenočišče, domača hrana itd., Vse te skrbi bodo odveč če se boste obrnili na:
Vinko A. LEVSTIK - lastnik

OBRNITE SE Z ZAUPANJEM V VSEH NEPREMIČNINSKIH, DRUŽINSKIH IN PRAVNIH ZADEVAH NA:
CARL VIPAVEC
SLOVENSKI ODVETNIK IN NOTAR
278 Bathurst St., Room 4, Toronto, Ont. — EMpire 4-4004

Kanadske oborožene sile

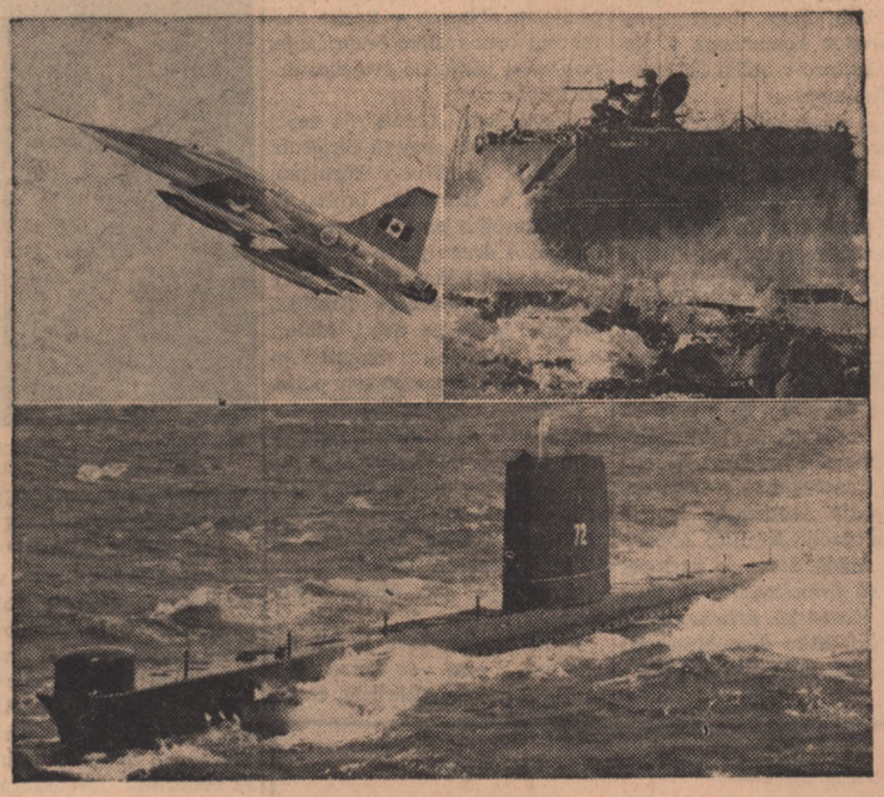

SILA BODOČNOSTI

Služi svetu -- za mir

KANADSKE OBOROŽENE SILE

MISLITE O NJIH

ONTARIO
PROVINCE OF OPPORTUNITY

Government Information

IZ ODDELKA ZA DELO
Career Consutant Centre
Ženski oddelek

The Career Consultant Centre (Posvetovalno središče za bodočnost) nova uslužnost ženskega oddelka, ki je bil ustanovljen nedavno da nudi središče za posvetovanje o bodočnosti za ženske, ki se žele povrniti v delovno silo.

Je urejen tako, da nudi pomoč ženskam na dveh področjih:

1) onim, ki se žele vrniti na delo takoj. To se nanaša na ženske, katerih družine odraščajo, ali one, katerih gospodinjske odgovornosti izginjajo in zato iščejo možnosti, kjer bi lahko svojo nekdanjo izobrazbo ali izurjenost za bodočnost uporabile pri delu

2) onim, ki se žele vrniti na delo v prihodnosti. To se nanaša na ženske, ki predpostavljajo dan, ko bodo družinske zahteve zmanjšane in se žele pripraviti sedaj z nadaljnjim študijem za uspešno delo v bodočnosti.

Usposobljeni nastavljenci bodo nudili nasvet in posvetovalno možnost za ugotovitev zanimanja za gotovo delo, ugotoviti cilj bodočnosti, pregledali zmožnosti, ki so na razpolago ter svetovali o načinu usposabljanja ali preusmeritve usposobljenosti.

Središče ne bo uslužnost za iskanje službe; njegove uslužnosti so brezplačne.

Posvetovalno središče za bodočnost (The Career Consulltant Centre) ima svoje prostore na 74 Victoria Street, Toronto. Razgovore lahko uredite po telefonu (365-1537)

the Hon. John Robarts
Prime Minister of Ontario

NA SVETOVNI RAZSTAVI V PARIZU JE UGAJAL, ZAKAJ NEBI VAM!

ZA POROKE IN BANKETE TER VSE DRUGE PRILIKE

"MUŠKATNI SILVANEC"
S SONČNIH POBOČIJ — SLOVENSKIH GORIC —
Imported by Ontario Liquor Control Board

brezposelno zavarovanje
je sedaj na razpolago za večino uslužbencev pri

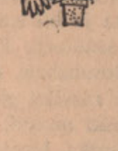

KMETIJAH, PRI ŽIVINOREJSKIH KMETIJAH,
PRI NASADIH MLADIK,
PRI POKRITIH VRTOVIH, PRI CVETLIČNJAKIH TER
GOJILCIH SADJA, ZELENJAVE IN CVETLIC

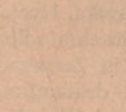

delojemalci:
V tvojem interesu je, da ugotoviš, če imaš pravico do brezposelnega zavarovanja, ki je sedaj v veljavi za delavce v poljedelski in živinorejski stroki.

delodajalci:
če imate ljudi, ki delajo za vas, morate sedaj vedeti, da so novi zakoni, ki jih morate upoštevati. V vašem interesu je, da se seznanite s vsemi posebnostmi o brezposelnem zavarovanju za vaše delavce.

Dobite si popolne informacije sedaj v najbližjem uradu:

UNEMPLOYMENT INSURANCE COMMISSION
GOVERNMENT OF CANADA
7383(C) EP.

niste več zavarovani preko strašev. Sami se morate zavarovati v teku 30 dni. Tiskovine za prijavo dobite v banki v bolnici ali pa od "Commission".

NOVO DELO?

Da ostanete zavarovani, se držiti navodil ki so na vašem bolniškem "Cerficate of Payment — Form 104", ki vam ga mora dati vaš sedanji delodajalec, ko ga zapustite.

NOVOPOROČENCI?

Družinska ("Family") bolniška premija mora biti sedaj plačana, da krije moža in ženo. Obvestite vašo skupino ("Group") takaj, ALI, če oba plačujeta direktno, obvestita "Commission".

Your
ONTARIO HOSPITAL INSURANCE *Plan*

Ontario Hospital Services Commission, Toronto 7, Ontario.

SLOVENIJA VČERAJ, DANES in JUTRI

To je trinajsto nadaljevanje nove "3 strani" SLOVENSKE DRŽAVE, namenjeno sistematični analizi tekočega razvoja razmer v Sloveniji in Jugoslaviji pod rahljajočo se komunistično oblastjo. Nova stran se bo razvila v vrsto stalnih rubrik o pomembnih razvojnih silnicah slovenske stvarnosti. Posamezne rubrike bodo pisali strokovnjaki na dotičnih področjih z lastno avtorsko odgovornostjo. Ker je tisk v Sloveniji še vedno zaprt v tesne okvire, svetovni tisk pa omejen na bolj slučajnostno in površinsko poročanje o tamkašnjen razvoju, upamo da bo globlja analiza na tej strani dopolnila važno vrzel v dosedanjem prikazovanju sprememb, katerih pomembnost presega politične meje Slovenije in Jugoslavije.

Uredništvo "Slovenske države"

TRETJI ODMEV: KNJIGA JE PREPOVEDANA

"Upam, da bo ta iskrena slovenska misel iz širšega sveta dosegla Slovenijo z enako prostostjo kot jo tam že uživa neslovenski zunanji tisk."
(Ciril Žebot v uvodu h knjigi SLOVENIJA— VČERAJ, DANES IN JUTRI)

Ciril A. Žebot

"Ali smo po 25-letnih naporih za dvig človeka iz neke miselne podrejenosti še vedno tako nizko, da mu je treba krojiti, kaj ta človk lahko bere in kaj ne."
(Dr. Karlo Benulič, citiran v "Pogovoru z bralci", DELO, 17. februarja 1967)

Po dvajsetih letih suverenega molka o vsem, kar so v tem času pisali nepartijski ljudje slovenskega porekla v svobodnem svetu, je partijski režim v Jugoslaviji končno ta politični molk prelomil.

Dne 10. maja je zagrebški VJESNIK U SRIJEDU objavil dolgo zgodbo o „nočni diverziji" na filozofski fakulteti ljubljanske univerze in je protestna gesla ljubljanskih študentov pripisal vplivu mojega pisanja iz daljne Amerike.

Dne 16. junija je ljubljansko DELO natisnilo obvestilo in svarilo o moji novi knjigi SLOVENIJA — VČERAJ, DANES IN JUTRI. (O tem je posebno poročilo na str. 4 te številke SD.)

LJUBLJANSKO OBVESTILO O BEOGRAJSKI PREPOVEDI

Dne 22. junija je DELO objavilo naslednje sporočilo:

PAMFLET „SLOVENIJA VČERAJ, DANES IN JUTRI" PREPOVEDANO VNAŠATI V NAŠO DRŽAVO

V zvezi z vestjo o tiskanju belogardističnega pamfleta emigranta Cirila Žebota "Slovenija včeraj, danes in jutri", ki je natisnjen v Celovcu in namenjen razširjanju v SR Sloveniji, daje sekretariat za informacije v Izvršnem svetu v odgovor na vprašanje občanov naslednje pojasnilo:

Omenjeni pamflet je očitno sovražne propagandne vsebine in naperjen zoper našo ustavno družbeno in državno ureditev. Zaradi tega so pristojni zvezni organi izdali prepoved vnašanja v našo državo in razširjanja tega pamfleta v njej in sicer na osnovi člena 53. in 72. zakona o tisku in o drugih oblikah informacij. Vnašanje ali razširjanje tega prepovedanega pamfleta je kaznivo po samem zakonu o tisku in o drugih oblikah informacij kot tudi po kazenskem zakoniku.

Proglas razodeva, da se je beograjski režim moral zelo zbati vpliva te knjige, ker je posegel po skrajnem sredstvu policijske prepovedi in kazenskega preganjanja. Samo diktatorski režimi policijsko zatirajo svobodno besedo.

Toda zakaj je režim tvegal tako ponovno poslabšanje svojega ugleda prav na primeru knjige SLOVENIJA — VČERAJ, DANES IN JUTRI? Odgovor ni težak: Pač iz strahu pred nekim posebnim vplivom, ki bi ga knjiga po mnenju Beograda mogla imeti na mišljenje svojih slovenskih čitateljev.

ČESA SE BOJE?

Ker more knjiga vplivati le z informativno močjo svoje vsebine, naj na kratko povzamem njenih sedem poglavitnih misli, da bo postalo jasno, česa se tudi sedanji porankovičevski beograjski režim tako zelo boji.

1. — Knjiga ugotavlja, sprejema in podpira dejstvo evolucije družbenega življenja in sistema **v Sloveniji in Jugoslaviji. Knjiga odklanja nasilno ali utopično reševanje" problemov današnje Slovenije in Jugoslavije.**

2. — Knjiga je miroljubna in stvarna že v preliminarnem vprašanju medvojnega slovenskega nasilja, glede katerega so se razlike mnenj med Slovenci zdele nepremostljive. Knjiga se zavzema za splošno slovensko narodno **spravo na osnovi vrnjene posmrtne časti vsem žrtvam medvojne slovenske tragedije. Ugotovitev resničnih dejstev te tragedije naj bi bila stvar posebne komisije znanstvenih zgodovinarjev prostih vsakega oblastvenega pritiska in politične odgovornosti za svoje nepristranske ugotovitve.**

3. — Knjiga je odprta in objektivna do zasnove in primene „družbenega samoupravljanja" **in** „socialistične demokracije" **kot osnovne različnosti titovskega sistema v primeri z drugimi komunističnimi režimi. Knjiga priznava, da je prav ta posebnost jugoslovanskega režima olajšala razvoj širše hitrejše družbene sproščenosti in je dala prožen kontinuitetni okvir za odvijanje naravne družbene evolucije. Kritika v knjigi je osredotočena na osnovno politično enotirnost, ki omejuje obseg samoupravljanja v tesne okvire globoko podrejenega samoodločanja.**

Pa tudi v tej ključni točki knjiga išče evolucijski izhod v ločitvi Zveze komunistov od Socialistične zveze. **Kolikor je meni znano, niti Djilas ali Mihajlov nista predlagala tako neposredno kontinuitetne poti k politični demokratizaciji. Mnenja sem, da v danih in predvidevanih razmerah na svetu odločno vztrajanje na osamosvojitvi Socialistične zveze odpira edino evolucijsko pot v politično demokratizacijo.**

4. — Knjiga je dobrohotno objektivna do gospodarske reforme **z leta 1965. Kritika njenih pomanjkljivosti je v celoti konstruktivna in praktično koristna. Gospodarsko verzirani čitatelji knjige se bodo o tem z lahkoto prepričali.**

Poleg tega pa knjiga močno poudari in osvetli potrebo po taki slovenski gospodarski politiki, **ki bo razvijala in utrjevala posebne učinkovitosti slovenskega narodnega gospodarstva kot zaokrožene celote in ga s tem dvigala na raven zahodne Evrope. To je tudi edina pot, da se zaustavi stalno odhajanje strokovnih, kvalificiranih in mladih delavcev v tujino za boljšim delom in višjimi dohodki. Sedaj beremo, da je to misel končno poudaril tudi novi predsednik slovenske vlade Stane Kavčič. (DELO, 17. junija.)**

5. — Položaj vere in Cerkve **v Sloveniji knjiga ocenjuje z vidika splošno priznanih in mednarodno afirmiranih človečanskih pravic, ki vključujejo neovirano versko svobodo, in s stališča nespornega cerkvenega poslanstva, ki duhovno in pastirsko zajema celotno življenje, a ne vključuje svetno-politične organiziranosti kot sredstva cerkvene dejavnosti. Lanski dogovor med Svetim sedežem in vlado v Beogradu je v knjigi podvržen razčlenjevanju njegovih dosežkov in pomanjkljivosti v tem dvojnem smislu.**

SLOVENIJA IN JUGOSLAVIJA

6. — Knjiga ohranja svojo dosledno evolucijsko usmeritev tudi v odnosu do državno-političnega vprašanja Slovenije in Jugoslavije. Izhajajoč iz nespornega dejstva samonikle slovenske narodnosti in kulture, knjiga oživlja in razvija stoletno načelo slovenske državnosti, **ki so si ga Slovenci bili postavili leta 1848.**

Zvesta svoji evolucijski usmeritvi knjiga razpravlja o praktičnih možnostih za uresničenje slovenske državnosti s konfederativno preureditvijo Jugoslavije. **v pogojih demokratične prostovoljnosti preko pogodbenega sporazuma vseh prizadetih republik. V živem nasprotju s praznim govoričenjem in z očitki o „razbitju Jugoslavije" knjiga odpira in podpira možnosti pospešene evolucije ne le v smeri splošne demokratizacije, temveč tudi k pogodbeni konfederaciji. Afirmacija slovenske državnosti v splošni evolucijski dinamiki zgodovine je v knjigi izražena kot ena izmed bistvenih prvin narodne biti, ki nenehno doživlja „potrebo po skupnem uveljavljanju v oblastvenem okviru lastne države v enakopravnih odnosih do drugih držav z razvijajočimi se možnostmi zveznega združevanja (pogodbeno načelo) v skladu z odvijanjem razmer in potreb na domačem in širše-sosedstvenem prostoru".**

Sestava in pristojnosti novega Zbora narodov v zveznem merilu predstavljajo prvi večji korak h konfederativni preureditvi Jugoslavije. S to ustavno reformo je začeti razvoj h konfederacije že prehitel razvoj k demokratizaciji, proti kateri se še vedno krčevito upira politični monopol Zveze komunistov.

Kar knjiga brezkompromisno odklanja, **je** vsako apriorno jugoslovanstvo, **ki je — kot v besedilu Majniške deklaracije in v politiki njej sledeče nepogodbene Jugoslavije kot razširjene Srbije — osnovano na nestvarni domnevi nekega namišljenega „enotnega naroda" (treh ali več „imen" oz. „plemen") kot umetne osnove za unitaristično jugoslovansko državnost in iz nje potekajoč beograjski centralizem, ki je Slovenijo oropal toliko sadov njenega dela in ji poleg tega še preprečeval avtohtono narodno politiko tudi v omejenih finančnih mejah ostalega narodnega dohodka.**

Znaki so, da je stoletna zasnova avtohtone slovenske državnosti končno prevladala tudi v novih vladnih krogih v Ljubljani pod oznako „socialističnega slovenstva", o katerem je v aprilski številki TEORIJE IN PRAKSE pisal Ernest Petrič, član nove slovenske vlade. (Glej o tem razpravo na tretji strani junijske SLOVENSKE DRŽAVE.)

" — Ob koncu knjiga osvetljuje tudi nekatere manj poudarjane, a zelo važne pogoje svetovnega miru, **ki bodo izpolnjeni, ko bodo še preostali brezdržavni narodi uveljavili svojo avtohtono državnost, kot to uživa že velika večina narodov sveta, in ko se bodo komuinstični režimi odpove dali mednarodnemu nasilju pod pretvezo „osvobodilnih vojn", kot so se pod pritiskom družbenega razvoja že morali odreči skrajnostim stalinistične brezpravnosti v notranji politiki držav, ki jih upravljajo.**

LJUBLJANA AGENT BEOGRADA?

Takšno je preprosto in pošteno bistvo knjige, ki jo je beograjska vlada prepovedala in za njeno razširjanje zagrozila preganjanje ne le po svojem političnem tiskovnem zakonu, temveč tudi po svojem splošnem kazenskem pravu.

Zakaj je beograjski režim s tako novo ostrino udaril po tej knjigi? Ker se boji, da bi vpliv knjige pospešil dvojno evolucijo: v politično svobodo, ki se je boji monopolna partija, in v pogodbeno suverenost republik, ki je napoti beograjskim jugocentralistom oboji vedo, da te dvojne evolucije preprečiti več ne morejo, zato ju zavlačujejo. To je v čemer se ločimo — razlika med pospeševanjem in zavlčevanjem **neizogibne evolucije.**

Ali je zaradi te razlike nerealistično upati, da slovenska vlada v Ljubljani, četudi je partijska, ne bo slepo služila kot policijski agent beograjskih centralistov, temveč bo varovala Slovence pred novimi grožnjami in preganjanjem UDBE zaradi knjige SLOVENIA — VČERAJ, DANES IN JUTRI? Tudi to bo postalo jasno—še predno bo ta sestavek objavljen.

Majniška deklaracija

MAJA 1848

„Da politično razkrojeni narod **Slovencov** na Kranjskim, Štajerskim, **Primorskim in Koroškim kakor** eden narod, **se tudi v** eno kraljestvo **z imenom** Slovenija **sklene, in da ima za se svoj zbor.**

Da ima Slovenski jezik v tem Slovenskim Kraljestvu popolnoma tiste pravice, ktere ima nemški jezik v nemških in laški v laških deželah; da tedaj Slovenski jezik v šole in v kanclije vpeljemo, kadar hočemo, in kakor hočemo."

MAJA 1917

„...zahtevamo na osnovi narodnostnega načela in hrvaškega državnega prava združenje vseh ozemelj monarhije, ki na njih prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, **v eno, samostojno, vsakega tujega narodnostnega vpliva svobodno, na demokratični osnovi** zgrajeno **državno telo** pod **žezlom habsburško-lotrinške dinastije in da bodo za uresničenje** te zahteve svojega **enotnega naroda zastavili vse svoje sile...."**

(Podčrtal pisec)

Ko se po petdesetih letih spominjamo Majniške deklaracije poslancev Jugoslovanskega kluba v dunajskem parlamentu, je prav in koristno, da jo primerjamo s slovensko narodno in državno deklaracijo iz leta 1848.

Obakrat so Slovenci poskušali radikalno izboljšati državnopolitične pogoje svojega narodnega življenja in napredka v zgodovinskih okoliščinah velikih evropskih pretresov, ko so v obrambo proti imperialističnemu nemškemu nacionalizmu slovanski narodi v osrednji Evropi uveljavljali svoje zahteve po državno-politični nakopravnosti.

Obakrat je slovenska zahteva po državni enakopravnosti imela močno zaslombo med slovenskim ljudstvom, ki jo je potrjevalo z množičnimi shodi in podpisi. Toda obakrat je oklevanje pri slovenskih političnih vrhovih zamudilo nepovratne zgodovinske trenutke in je s tem sopovzročilo, da sta slovenskega državnega zedinjenja in enakopravnosti tako dolgo ostali neuresničeni.

Vendar gre za veliko razliko. Pojav slovenske narodne in državne deklaracije leta 1848, je bil kakor nenaden čudež sredi malega, od nemškega morja obdanega naroda skoraj brez lastnega meščanstva, ki si je komaj začel oblikovati svoj književni jezik. Slovenska deklaracija leta 1848 je, kakor Prešernova pesem, pognala iz neobdelane njive. Poleg tega pa leta 1848 habsburška monarhija, čeprav v močnih notranjih pretresih, še daleč ni bila na pragu svojega zgodovinskega razsula, kot ji je grozilo ob času Majniške deklaracije leta 1917. Slovenska politika ob in po Majniški deklaraciji leta 1917 je v vsakem oziru imela mnogo manj opravičila za svoje pomanjkljivosti in napake.

Najbolj je presenetljivo, da je Majniška deklaracia leta 1917, po sedemdesetih letih slovenske deklaracije iz leta 1848 in po nesporni slovenski odklonitvi poznejših ilirskih poskusov, tudi v svojem samem besedilu zameglila ne le slovensko državnost, temveč celo slovensko narodno samobitnost, ki ju je bila slovenska deklaracija leta 1848 tako kristalno jasno izrazila.

Ta programska zmešnjava ob koncu prve svetovne vojne je nedvomno doprinesla svoj delež k nesreči, da je več ko tretina slovenskega ozemlja ostala izven unitaristične Jugoslavije, katero so v Beogradu pojmovali kot razširjeno Srbijo, ki je osporavano slovensko ozemlje na Koroskem in Primorskem še zdaleč ni toliko zanimalo kot posest Vojvodine, Metohije Makedonije in celo Soluna. Poleg tega pa je ta slovensko okrnjena država "enotnega naroda Srbov, Hrvatov in in Slovencev" v skladu s svojo unitaristično zasnovo brezobrizno izvajala centralistično državno politiko in finance v neizmerno škodo okrnjenega slovenskega naroda. Niti borba za "Slovenski jezik v tem Slovenskim Kraljestvu" še ni dobojevana.

...Šele nenaden padec Aleksandra Rankoviča ter zlom njegove stalinistične in jugo-centralistične "partije v partiji in države v državi" lanskega julija je ustvaril nove možnosti in upanje, da bodo Slovenci napake in opustitve Majniške deklaracije iz leta 1917 v večji meri popravili — če jih bo v tej odločilni dobi prehoda vodila jasnost in odločnost slovenske deklaracije iz leta 1848.

C.A.Ž.

PO STODVAJSETIH LETIH SLOVENSKE DEKLARACIJE: SLOVENŠČINA NA RAZPOTJU

Ni zgolj naključje, da ravno manjši narodi posvečajo veliko pozornost jezikovnim vprašanjem in skrbi za narodni jezik. To velja v polni meri za Slovence in slovenščino. Slovenski jezik je jezik majhnega naroda in ni bil nikoli prav na varnem. Stalno se mora boriti za svoj obstoj, medtem ko mora slovenski narod neprestano skrbeti za svojo narodno in kulturno samostojnost. Že bežen pregled zgodovinskega razvoja od prve slovenske knjige — katere 400-letnico smo praznovali v prejšnjem desetletju — pa do današnjih dni to jasno potrjuje.

Slovensko ljudstvo je bilo še ob vstopu v XIX. stoletje v večini podložno graščinski gospodi. Ta se za izobraževanje našega ljudstva ni menila; bila je prepričana, da ji je najlažje krotiti neuke in neprebujene ljudi. Kakor je bilo to slabo samo po sebi, je vendarle iz nekega vidika pomenilo veliko dobroto: kmet je ostal sicer neveden, a zato do konca in izključno slovenski. Graščina bi ga bila pitala s tujo izobrazbo in slabila slovenski življenj. Cerkev je bila v tistih časih edini vir duhovne hrane in sicer čisto slovenski vir, saj so bili tudi duhovniki po večini sinovi iz ljudskih vrst. Slovenstvo je trpelo le na periferiji, kjer je kmet prihajal v stik s tujim življem. Tam mu nerazgledanost ni mogla pomagati, ampak mu je bila usodna: mnogovrstnim ugodnostim, ki jih je obetala pripadnost nemški jezikovni in kulturni sili, bi lahko bila kos le izrazita narodna zavednost, a te tedaj ni bilo. Z letom 1848 se je marsikaj premaknilo. Graščina je odnehala in mlada svoboda je prebudila narod v širino in globino. Prvič je bila postavljena zahteva po zedinjeni Sloveniji, ki poslej ni nikoli več zamrla; tudi absolutizem naslednjih let je ni mogel zatreti. S splošno šolsko obveznostjo je ginila nepismenost, a je žal zlasti na mejah, ogrožala slovensko mladino z nemško šolo. Medtem ko je bila ljudska šola pretežno slovenska, je bila srednja nemška in šele škof Jeglič je ustvaril prvo popolnoma slovensko gimnazijo, iz katere so prvič izšli maturanti leta 1913. Vendar je bila ta doba še močno zasidrana v tujem kulturnem območju. Slovenska izobrazba je bila sicer že važen činitelj a še zmeraj ni imela tiste funkcije, ki jo mora v življenju samaostojnega naroda imeti.

Po prvi vojni

Prva svetovna vojna je rodila državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, v katero je bilo vključeno jedro slovenskega naroda, toda skoraj tretjina strnjeno naseljenih Slovencev je ostala zunaj njenih meja. Z ostvaritvijo nove državne tvorbe, v kateri je slovenščina postala eden izmed uradnih jezikov, se je položaj neprimerno izboljšal, toda ni ostal brez problemov. V duhu „narodne in državne edinosti" je srbščina postala v kraljevini uradni jezik prvega razreda, s čimer tisti, ki se niso šteli za Srbe niso bili zadovoljni. Nezadovoljnost je dobivala različne oblike, kakršne so pač bile razmere. Slovenci so spoznali, da se obljubljena in zaželjena svoboda v političnem, socialnem, gospodarskem in kulturnem pogledu ni uresničila, tako kot so pričakovali, ter da jugoslovanska svoboda v centralistični Jugoslaviji ni identična s slovensko svobodo v konfederaciji južnoslovanskih narodov ali v samostojni državi. Ob stiku romanske in germanske kulture so Slovenci oklenjeni z dveh strani od visoke kulture močnih narodov. Vsaka kultura pa ima v sebi silno raztezno moč in kulturno šibejši zmeraj podlega. Slovenci imajo zato na svojih mejah popolnoma drugačen položaj, kot pa ga terjajo razmere kje ob albanski meji; nujno morajo skrbeti za visoko kulturno stopnjo, narodno zavest in utrjevanje slovenščine v političnem, gospodarskem in kulturnem življenju. Vendar pa medvojna Jugoslavija teh njihovih naravnih potreb in nujnosti ni vedno razumela tako kot bi bilo od narodne države pričakovati, kljub temu da pri tem pravzaprav ni šlo samo za Slovence, ampak tudi za varnost njenih državnih meja.

Po letu 1945 se je centralistična birokracija še bolj utrdila. Nosilcem komunističnega totalitarstva pa je tokrat šlo predvsem za utrjevanje komunizma, skrb za slovenski jezik in za koristi slovenskega naroda jim je bila le deveta briga. Pa tudi tistim oblastnikom v Sloveniji sami, ki so hodili po Stalinovih stopinjah, je bil Nemec-komunist bližji kot pa Slovenec-nekomunist. Razumljivo je, da v takih razmerah tisti, ki jim je bil napoti slovenski jezik, v Sloveniji niso naleteli na odpor pri zapotsavljanju slovenščine v javni upravi, ki je morala sprejemati vse mogoče obrazce od zunaj in od znotraj. Tujke in tuje besede so začele vdirati vsepovsod. Na tem področju so posebno mnogo grešili časopisi, revije, televizija in govorniki. Vzporedno z osrednjimi državnimi oblastmi so slovenščino zapostavljala tudi gospodarska in industrijska podjetja v neslovenskih republikah, ki so svoje izdelke pošiljala v Slovenijo samo s srbohrvatskimi napisi, navodili in garancijskimi listi. Pri tem pa niso ostala brez krivde tudi nekatera slovenska industrijska podjetja, ki so slovenskim odjemalcem ponujala „strojeve za pranje rublja, usisivače mašine, školske bojice, uputstva za pranje itd." Filmski lepaki so še vedno pisani samo v srbohrvatskem jeziku. Pa tudi filmi sami imajo pogosto samo srbohrvatske napise; mnogi prevodi pa so takšni, da zbujajo v isti sapi jezo in smeh. V Ljubljani so pred glavnim kolodvorom razobesili reklamne table, ki oglašajo izdelke tovarn iz drugih republik samo v srbohrvatskem jeziku. Včasih gre podcenjevanje tako daleč, da je treba na prireditvi v slovenskem mestu poslušati srbohrvatskega napovedovalca. To se je — na primer — pred meseci dogajalo v Ljubljani in Maariboru na modni reviji „Diolen 67 po Jugoslaviji". Spričo takega položaja slovenščine so se začeli dvigati glasovi nezadovoljstva tako med slovenskimi znanstvenimi in kulturnimi ustanovami kot med ljudstvom na splošno. Pojavljati so se začeli protesti in zahteve po zaščiti slovenščine. Tako je, na primer, med drugimi, Fakultetni odbor Zveze študentov strojništva na ljubljanski univerzi vrnil predstavništvu podjetja ISKRA v Ljubljani srbohrvaški dopis z vabilom na ogled njihovih paviljonov na lanskem zagrebškem velesejmu s prošnjo, da ga prevedejo in hkrati pojasnijo, zakaj omalovažujejo materni jezik. Ogrožani položaj slovenskega jezika je povzročil, da so na eni strani začeli ugotavljati razna podcenjevanja in pačenja slovenskega jezika, na drugi strani pa so se razumniški krogi začeli zavedati važnosti uveljavljanja resnične enakopravnosti slovenskega jezika, ki je teoretično zaščitena v ustavi

Porazna slika

Ugotovitev, kakšen je položaj slovenskega jezika, je jedrnato povzel časnikar Janez Kajzer v Tedenski tribuni 18. januarja 1967, ko je napisal:

„Slovenski jezik je v šolah že desetletja glavni problem. Pa vendar preprosti in učeni ljudje iz dneva v dan ugotavljajo, da je z našim jezikom vsak dan slabše, zlasti nešolanemu človeku je vsak dan teže razumeti govorico, ki se mu ponuja v časopisih, celo v knjigah, na plakatih, na televiziji, zlasti pa na odločbah in sporočilih, ki mu jih pošiljajo oblasti. Ljudje so znejevoljeni, kadar morajo razvozlati srbohr-

(dalje na četrti strani)

DRUGI ODMEV . . .

DELO z dne 16. junija je objavilo naslednje obvestilo oz. svarilo o knjigi Cirila Žebota SLOVENIJA — VČERAJ, DANES IN JUTRI:

„BELOGARDISTIČNI PAMFLET"

„V Celovcu bo v kratkem natisnjena knjiga „Slovenija včeraj, danes in jutri". Napisal jo je belogardistični emigrant Ciril Žebot, ki se v uvodu svojega pisanja predstavi kot „Slovenec po rodu in Amerikanec po dvajsetih letih zrelega življenja in dela; kot pobudnik ameriške pomoči naši državi; kot čuvar Jugoslavije pred sovjetsko agresijo in varuh Slovenije pred izkoriščanjem Srbov". S svojo „znanstveno razpravo bi hotel kot strokovnjak prispevati k liberalizaciji jugoslovanskega nasilnega režima".

Knjiga je v celoti in v posameznostih umazan belogardistični pamflet. Posvečena je na smrt obsojenemu klerofašističnemu organizatorju Erlichu. Klerikalni fnatik in belogardist Žebot jo je napisal po nalogu in v službi tujih reakcionarnih imperialističnih sil, preračunano na sedanji čas. V njej lahko beremo, da bi morala slovenska partizanska vojska maja 1945 že pred zasedbo angleške osme in ameriške pete armade napraviti sporazum z belogardističnim tolpami, „ki vojaško niso bile premagane, ker so se pravočasno umaknile na Koroško v goste emigrantski vladi". V njej propagira razbitje Jugoslavije in samostojno Slovenijo kot prirepek velikih imperialističnih sil. Knjigo, ki ima nikakršne vrednosti in pomena, se pa vključuje v umazano igro in načrte tujih reakcionarnih sil, bodo naši ljudje, zlasti pa še borci odločno odklonili. M."

BREZPLAČNI OGLAS ....

Avtor knjige je DELU dolžan posebno zahvalo, da je o njegovi knjigi tako hitro in skrbno obvestilo Slovenijo. Sodeč po številnih spontanih sporočilih, je knjiga v Sloveniji zbudila izredno zanimanje in je zelo iskana. Ljudje po knjigi sprašujejo, jo iščejo in kupujejo po zamejskih knjigarnah. Ko bi DELO knjige ne oglasilo, bi ljudje v Sloveniji sicer zanjo vseeno zvedeli, toda ne tako hitro.

Bilo bi seveda nadvse naivno misliti, da je poročilo v DELU bilo le zastonjski oglas za Žebotovo knjigo. Treba je računati z verjetnostjo, da je bilo poročilo v DELU naročeno kot preventivno svarilo UDBE, da bo knjigo zasledovala in preganjala.

PONAREJENI CITATI IN TRDITVE

Profesor Žebot si je pridržal vse avtorske pravice, kar je tudi natisnjeno na drugi strani knjige. To pa ni motilo uredništva DELA, da ne bi svojemu skrivnostnemu poročevalcu („M") dovolilo, da je obvestilo in svarilo o dr. Žebotovi knjigi napolnil s ponarejenimi citati „iz knjige". V poročilu je sedem ponarejenih citatov. V vsaki pravni in demokratični državi bi avtor dobil za take potvorbe besedila sodno zadoščenje. Podobna zaščita je med civiliziranimi državami zagotovljena tudi po mednarodnem pravu. Bomo videli, kako književno civilizacijo in pravno zaščito pozna sedanji režim v Sloveniji.

Mimo ponarejenih citatov pa je v poročilu DELA o Žebotovi knjigi tudi več lažnih trditev, kot na primer, da je avtor knjigo „napisal po nalogu in v službi tujih reakcionarnih imperialističnih sil" in da v knjigi „propagira razbitje **Jugoslavije in samostojno** Slovenijo kot **prirepek** velikih **imperialističnih sil" (podčrtal C. A. Ž.). V obeh teh točkah knjiga priča prav obratno.**

Take potvorbe in laži imajo zelo kratke noge. Saj Slovenci Žebotovo knjigo sedaj množično berejo in tako spoznavajo, kako jim UDBA preko DELA o knjigi laže, laže, laže....

Ako DELU ni šlo za racionalni dialog, bi bilo za njegov lastni ugled neprimerno bolje, ako bi o Žebotovi knjigi molčalo, namesto da je dalo zakrknjeni rankovičevski peščici prostor za njihove preživele laži in grožnje. Ali ni še do pred kratkim tudi DELO Slovencem zatrjevalo, da je bila ta stalinistična in jugocentralistična klika v UDBI za vedno premagana že pred enim letom? Ali pa je tudi to zatrjevanje bilo laž in prevara?

C. A. Ž.

GOSPOSVETSKI ODMEVI

Kako nenadna je bila odpoved množičnega slovenskega romanja h Gospe Sveti, se vidi iz dejstva, da je dunajski tednik Die Fuerche v številki 13. maja (romanje bi moralo biti 9. maja) prinesel na 10. strani naslednje sporočilo: „Ob priliki 1200-letnega jubileja pokristjanjenja današnje Slovenije je romalo 9. maja 10.000 katoličanov iz vseh cerkvenih občin Slovenije h Gospe Sveti na Koroškem, da bi se tako zahvalili za sprejem vere prav na mestu, kjer so jim prinesli glasnik vere krščanstvo v 8. stoletju."

Izjava slovenskih škofov v Družini (15. maja) je navedla naslednji vzrok odpovedi:

„Na Koroškem je nastala v zadnjih dneh ostra gonja zoper slovenkso romanje in podtikali so mu druge namene. Posebej še zaradi tega, ker je bilo romanje določeno na 9. maj, to je dan zmage. Zato bi moglo to romanje na ta dan škodovati dobrim odnosom med Avstrijo in Jugoslavijo. Naše oblasti pa nimajo nič zoper to, da se vršijo posamezna romanja v manjših skupinah."

Vlada s to izjavo ni bila zadovoljna in je poslala Družini daljše pojasnilo (objavljeno 1. junija), češ da so škofje napravili komisijo SRS za verska vprašanja odgovorno za odpoved romanja. Pojasnilo pravi med drugim:

„Iz izjave slovenskih škofov bi se dalo sklepati, da je bilo romanje odpovedano zaradi odklonilnega stališča Komisije SRS za verska vprašanja. Res pa je, da so slovenski škofje — po lastni izjavi — to romanje uradno odpovedali že pred razgovorom na Komisiji SRS za verska vprašanja z brzojavko celovški škofiji in da so imeli glede organizacije romanja v predvidenem obsegu in na predvideni datum resne pomisleke že od vsega začetka.

Komisija SRS za verska vprašanja izjavlja, da je na razgovoru slovenske škofe le opozorila na nekatere pomembne okoliščine zlasti pa na morebitne posledice, ki bi lahko nastale. Izjava škofov — žal — ne navaja tistih razlogov, ki so bili za Komisijo SRS za verska vprašanja predvsem merodajni v tej zadevi. Opozorilo Komisije SRS za verska vprašanja ni bilo nikaka prepoved, temveč le dobronameren nasvet, ki so ga slovenski škofje v celoti z razumevanjem in z zahvalo sprejeli na znanje ter ga povsem osvojili, kar pa ni razvidno iz objavljene izjave slovenskih škofov."

Iz tega pojasnila verske komisije pa tudi ni razvidno, da so obvestila avtomobilska podjetja (ki so pod vladno kontrolo) škofe, da 9. maja ne morejo prevzeti prevoza romarjev, ker je to delavni dan. Enako ne pove, da bi moral biti 9. maj praznik, da ga pa je vlada spremenila v delavnik.

„Naš tednik" v Celovcu je poročal 18. maja, da so Kaertner Nachrichten, glasilo FPOe (Freiheitliche Partei Oesterreichs) slavile 13. 5. prepoved romanja kot „prodorni uspeh koroškega Heimatsdiensta". V številki 25. maja je objavil Naš tednik v nemščini članek, ki ga prinašamo v slovenskem prevodu:

MARIAZELL : GOSPA SVETA 1 : 1

„Na binkoštno nedeljo je kardinal Koenig v cerkvi Mariazell opravil slovesno službo božjo. Z njim naj bi somaševali škofje iz vseh dežel Srednje Evrope. Do tega pa ni prišlo, ker je prišel iz tujine samo kardinal Šeper (iz Zagreba). Vsem ostalim povabljenim škofom komunistične oblasti niso dovolile potovati v Avstrijo.

Dunajski 'Express' in kulturno politični tednik 'Die Furche' ter drugi avstrijski časopisi so izražali obžalovanje nad tem in so govorili o neuspehu v odnošajih med Vzhodom in Zahodom.

'Mariazellska božja pot bi mogla postati binkošti zbližanja med narodi. Toda to se ni zgodilo. Mrzel piš ideološke ledene dobe je prišel od Vzhoda', je upravičeno zapisala 'Die Furche'.

Tudi Gospa Sveta na Koroškem bo mogla postati 9. maja 1967 'binkošti zbliževanja med narodi'. Nameravano romanje Slovencev, katerega bi se udeležili nadškof iz Ljubljane in škofa iz Maribora ter Kopra pa je odpadlo. Pri tem se nekateri krogi ne sramujejo, da slavijo pred svetovno javnostjo in razglašajo preprečitev romanja 'kot prodorni uspeh koroškega Heimatsdiensta'.

Primer Mariazell-Gospa Sveta bi mogli odpraviti z opombo, da je v kaljenju odnošajev med Vzhodom in Zahodom zdaj 1 : 1. Toda pri tem je Avstrija tista, ki trpi škodo."

Romarji iz Maribora in okolice (10 avtobusov) so z dr. Držečnikom romali h Gospe Sveti in sv. Emi na Krki 24. maja. Manjše skupine iz Slovenije se bodo vrstile verjetno celo poletje, ko že Slovenci niso mogli poromati skupaj kot celota.

V spomin profesorja Lamberta Ehrlicha ob 25-letnici njegove smrti je izšla knjiga universitetnega profesorja dr. Cirila Žebota

SLOVENIJA

VČERAJ, DANES IN JUTRI

Knjiga, ki obsega 12 poglavij z 12 dodatki, je izvirna razprava o evoluciji življenja, gospodarstva in državnosti v Sloveniji po prelomu leta 1945.

Knjiga je izšla v založbi avtorja pri Mohorjevi družbi v Celovcu (Viktringer Ring 26), kjer jo je moč kupiti ali naročiti po pošti. Naprodaj je tudi v slov. knigranah v Trstu in Gorici. Cena knjige je: za Evropo 30 šil., za U.S.A., Kanado in Avstralijo pa 3 dol.

NAROČILA SPREJEMAJO:

Za U.S.A.
M. Resman
1089. E. 68. Str. Cleveland, Ohio, 44103

Za Kanado:
V. Mauko
1115 Bay St., Toronto 5. Ontario

Za Argentino:
Simon Rajer
C. Uruguav 743
Buenos Aires

Za Avstralijo:
Zvonimir Hribar
970 Coorlew Crs., Albury
N.S.W. Australia

Novice IZ SLOVENIJE

Podoba časa

Odpor Slovencev doma, proti srbizaciji in izkoriščanju Slovenije je postal tako razširjen in splošen, da ga ne more več omalovaževati niti vladajoča komunistična oblast, niti slovenski listi v zamejstvu, pisani v starem, preživelem „jugoslovenskem" duhu. Še do pred kratkim je npr. glasilo, ki ga izdajajo bivši JRZ poslanci in ki se sedaj imenujejo slovenski demokristjani, odločno oporekalo, da se v Sloveniji pojavlja srbizacija in sistematično zapostavljanje slovenskega jezika.

(Za mlajše bravce moramo pojasniti, da JRZ pomeni kratice za srbsko stranko imenovano Jugoslovanska radikalna zajednica, iz časov Karadžorževičeve Jugoslavije; op. pr.)

Toda neustavljivi tok časa in zgodovinsko presnavljanje med narodom gre neizbežno naprej. Danes so v domovini vse socialne plasti slovenskega ljudstva v svojem narodnem ponosu tako živo prizadete, da je narodna zavednost kljub vsem komunističnim naporom in grožnjam, tako silno in močno vzplamtela, da je nihče več ne bo zadušil.

Tudi za komuniste in „jugoslovene" se kolo zgodovine vrti naprej. Nikdar več se ne bo povrnila niti Karadžorževičeva niti komunistična Jugoslavija! Nikdar več! Popolnoma pravilna je ugotovitev, da je to stanje povzročila sama komunistična oblast s svojim centralizmom, s svojim brezobzirnim izkoriščavanjem slovenskega kmeta, delavca in izobraženca. Na eni strani oropano ljudstvo brez pravic, na drugi strani zasovražena komunistična partija, ki ima vso oblast, moč in denar. Sedaj v domovini tudi ni tistih posredovalcev, imenovanih „preizkušeni voditelji". Ni nikogar, da bi med masami ukazoval potrpljenje in ponižnost in pa, da „voditelji že vedo kaj delajo". Zato je odpor slovenskih množic tako enodušen, tako vsesplošen in globok, da lahko rečemo: Slovenec ne bo nikdar več hlapec Srbu, niti Švabu, niti Lahu!

Osnovna pravica

„Rodna gruda", revija, ki jo izdaja vladajoči režim za stare izseljence, tudi ne more mimo številnih pisem, ki jih zavedni Slovenci po svetu pišejo na uredništvo. V št. 4 tl. objavlja revija pismo nekega zavednega Andreja Kocipra, ki pravi: „Ko sem se po več letih življenja na tujem vračal v Slovenijo, me je na meji vprašal carinski uslužbenec: „Sta imaš za cariniti?" — Jaz ne razumem, da še po tolikih letih na meji ne govore slovensko. To je vendar osnovna pravica vsakega človeka na svetu, da na svoji zemlji govori svoj jezik!" — Revija pripominja: „Popolnoma se strinjamo z vami", in pa, da je „carinska uprava sprejela sklep, da se morajo vsi carinski uslužbenci, ki službujejo na področju Slovenije in ki ne znajo slovensko, našega jezika naučiti. Če se Vam bo ob prihodnjem obisku domovine spet primerilo kaj podobnega, potem na vprašanje v srbščini odgovorite slovensko!"

V št. 4 iste revije pa beremo: „Že letošnjo jesen bodo vsi carinski uslužbenci pri stiku s strankami uporabljali izključno slovenski jezik. Tudi vsi carinski formularji bodo pisani v slovenščini. V Sloveniji sta zaposleni dve tretjini carinikov iz drugih republik, in večina ne obvlada slovenščine.... Seveda je pri teh prizadevanjih tudi precej težav, med drugim velika zaposlenost carinikov, pomanjkanje ustreznih učbenikov idr., vendar upajmo, da nas bo na slovenskih mejah kmalu pozdravila še slovenska beseda."

Tudi tukaj en korak naprej! Mimogrede naj omenimo, da je bil v Karadžorževičevi Jugoslaviji glavni carinski urad v Ljubljani, skoro izključno v srbskih rokah. Glavna zgradba je imela na pročelju kakor v notranjosti poslopja vse napise samo v srbščini in hrvaščini. Glavni direktor, kakor tudi načelniki oddelkov so bili po večini Srbi, Črnogorci razen nekaj „jugoslovenskih" Hrvatov in Slovencev. Le sluge in pometači so bili Slovenci in le med njimi se je slovensko govorilo. V stari Avstriji apostolskega veličanstva pa so bili direktorji v uradih Nemci in sluge — zopet Slovenci. Mi se pa borimo za to, da bo skoraj prišel čas, da bomo Slovenci na svoji zemlji svoji gospodarji! In ta čas bo prišel, kadar bomo imeli svojo državo!

to—

DESETLETNICA SLOVENSKE GIMNAZIJE V CELOVCU

Letošnje šolsko leto je zaključila slovenska gimnazija v Celovcu s proslavo desetletnice svojega obstoja. Njen pomen je dobro izrazil predsednik Združenja staršev, ravnatelj Zdravko Vauti: „In vendar pomeni to na videz skromno desetletje obstoja prve samostojne slovenske srednje šole na Koroškem veliko prelomnico v zgodovini koroških Slovencev. Prvič v več kot tisočletni zgodovini Slovencev na Koroškem so imeli in imajo slovenski dijaki možnost srednješolske izobrazbe v materinem jeziku na domačih tleh. In prav zato je to.... skromno desetletje.... mejnik v kulturnem razvoju koroških Slovencev, katerega zgodovinarji ne bodo mogli prezreti. To desetletje je dokaz, da je slovenska srednja šola na Koroškem življenja zmožna in da je njena ustanovitev, čeprav stoletja prepozno — bila povsem upravičena."

Slavnostna akademija je bila, kot je sedaj že priznana tradicija, vseskozi na višku.

Nova kaplana pri sv. Vidu

Clevelandski škof je imenoval za novega kaplana pri fari sv. Vida letošnjega novomašnika č. g. Johna M. Relica. Za novega slovenskega kaplana pri sv. Vidu pa je po odhodu č. g. Jošta Martelanca prišel iz Slovenije č. g. Jožef Falež.

SLOVENSKE RADIJSKE ODDAJE V ZAHODNIH DRŽAVAH

Čas oddaj je označen po Greenwichu (GMT). Razlika v času med Greenwichem in Slovenijo je ena ura (kasneje). Kratice: kr. val — kratki val; sr. val — srednji val.

Združene države: Glas Amerike
vsak dan od 5.00—5.15 in 6.15—6.30 zj. na kr. val. 25, 31 in 49 m.

Britanija: BBC-London
vsak dan od 18.00—18.30 na kr. val. 31, 41 in 49 m. Ob nedeljah tudi od 15.30—16.00 na kr. val. 31 in 41 m.

Zahodna Nemčija: Deutsche Welle-Koeln
torek, četrtek, sobota od 15.20—15.40 na kr. val. 31, 41 in 49 m.

Francija: Paris
vsak dan od 18.05—18.45 na kr. val. 41 in 49 m.

Italija: Rim
vsak dan od 14.55—15.15 na kr. val. 41 in 49 m.

Vatikan: Radio Vatikan
ponedeljek in petek od 20.30 na kr. val. 41, 49 m., in sr. val. 196 m.; četrtek, sobota od 17.45 na kr. val. 41 in 49 m, in sr. val. 196 m.

PO STODVAJSETIH LETIH . . .

(dalje s tretje strani)

vatske stavke tam, kjer bi morali biti slovenski, ogorčeni so, kadar prebirajo spise, ki so sramotno slabo prevedeni v slovenščino, zatekajo se po pomoč k šolanim ljudem, kadar ne zmorejo razumeti zapletenega jezikapravnega spisa in zmajujejo z glavo, kadar bero v časopisih govor politika ali državnika, ki se ne potrudi, da bi stopil s svojega odra, marveč se izraža zapleteno, s sto tujimi besedami, težko umljivo. Čeprav bi lahko o vsem spregovoril tudi v domači, vsem razumljivi govorici...."

Ugotovitve Slavističnega društva

Slavistično društvo Slovenije je po dvodnevnem zasedanju v Mariboru in Ljutomeru 15. in 16. oktobra 1966 pretresko mnoge aktualne probleme in sklenilo prelomiti s tradicionalnim zapiranjem v zgolj strokovne okvire in usmeriti svoje delovanje v širšo družbeno problematiko. V zvezi z ugotovitvami o položaju slovenščine v javnosti je med drugim predložilo: 1. „Ustavna določila glede enakopravnosti slovenskega jezika v okviru jugoslovanskih skupnosti ne morejo biti več samo deklarativna, ampak se morajo uresničiti v praksi. 2. Na ozemlju SR Slovenije je treba poleg drugih določil uveljaviti določbo ustave SR Slovenije, da se 'poslovanje vseh državnih organov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki izvršujejo družbeno službo na območju SR Slovenije, vodi v slovenskem jeziku'. 3. Množična občila so dolžna posvečati še večjo pozornost kulturi ustnega in pismenega izraza, dnevni tisk in RTV naj uvedeta stalne jezikovne posvetovalnice; te pa naj vodijo strokovnjaki. 4. Društvo se mora bolj zavzeti, da bodo šola, javne službe in delovne organizacije dobile za svoje delo ustrezne učbenike, priročnike in druge strokovne pripomočke. 5. Društvo apelira na vse odgovorne strokovne pedagoške službe, da do skrajne mere spoštujejo načelo strokovnosti pri nastavljanju učnega kadra, hkrati pa skrbijo za ustrezne delovne pogoje. 6. Čimprej je treba pregledati strokovnost slovenskega pouka in ustreznost učnega jezika pri vseh predmetih in na šolah vseh stopenj, izdelati točne analize ter na njihovi podlagi ukrepati."

(DELO 23. oktobra 1966)

Pismo slovenski televiziji

Društvo slovenskih pisateljev, Slavistično društvo, Institut za slovenski jezik pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti ter Pen klub — Center za Slovenijo pa so poslali upravi ljubljanske televizije odprto pismo s pozivom, da naj bodo vsi njeni programi v slovenščini. Pismo pravi, da so podpisaana društva poklicana in dolžna skrbeti tudi za usodo slovenskega jezika, in za to da se odpravijo razmere, ki materinščini kaze lepoto in pospešujejo upandanje njene veljave v slovenskem in jugoslovanskem prostoru. Društva so v javnem pozivu (DELO, 3. februarja 1967) opozorila, da ustava republike Slovenije obvezuje ljubljansko televizijo, da uporablja samo slovščino ter da je sedaj dobra polovica njenega programa v neslovenskem jeziku, tudi če podnaslovljene oddaje štejejo k slovenskemu delu.

Poseg ustavnega sodišča SR Slovenije

Ustavno sodišče SR Slovenije je 15. novembra 1966 poslalo skupščini SR Slovenije pismo, ki prinaša ugotovitve in mnenja glede izvajanja ustavnih določb o rabi slovenščine in o enakopravnosti narodov Jugoslavije. V slovenski ustavi je namreč določeno, da se poslovanje vseh državnih organov ter delovnih in drugih samoupravnih organizacij, ki opravljajo družbeno službo na območju Slovenije, vodi v slovenskem jeziku. Po zvezni ustavi pa so jeziki narodov Jugoslavije enakopravni in imajo vse narodnosti pravico do popolne svobode glede uporabe in možnosti občevanja z uradnimi ustanovami v svojih jezikih. V pismu ustavnega sodišča so podrobno navedeni številni primeri sistematičnega zapostavljanja slovenščine na vseh področjih udejstvovanja. Ustavno sodišče poziva skupščino v Ljubljani, kot najvišji organ oblasti v Sloveniji, da se zavzame za uveljavitev slovenščine pri postovanju oplasti, podjeti in ustanov v Sloveniji in za izpolnjevanje določbe o enakopravnosti jezikov na zvezni ravni.

Kaj dela Zveza komunistov?

Podcenjevanje in zapostavljanje slovenskega jezika se ne bi bilo nikdar tako razbohotilo, ko bi Zveza komunistov Jugoslavije bila sledila vsaj Leninovemu navodilu, da je „v mnogonarodni skupnosti nepotrebno, v interesu dobrega sporazumevanja pa tudi nesprejemljivo, da bi obstajal državni jezik, oziroma, da bi dali enemu jeziku določen primat". Tudi vodilnemu Slovencu v Zvezi komunistov Jugoslavije, Edvardu Kardelju je šlo za druge stvari kot pa za zaščito slovenskih koristi. In ker na očitke ni mogel najti drugih odgovorov, je letos meseca aprila na seji Zveze komunistov Slovenije dejal: „Komunistom očitajo, da niso bili in da tudi zdaj niso dovolj nacionalni pač zato, ker komunisti nočejo biti antihumanistični in kratkovidni nacionalisti. Očitajo jim premajhno skrb za nacionalne interese, ker odgovornosti do svojega naroda ne identificirajo z antihumanim sovraštvom do drugih narodov in še posebej z grmadenjem umetnih pregrad med jugoslovanskim narodi...." Ta izjava naravnost vsiljuje vprašanje, zakaj naj bi bila skrb za narodne interese 'antihumana". In iz trte je zvita pripomba o „širjenju antihumanega sovraštva do drugih narodov", saj je vendar jasno, da gre le za enakopravnost slovenskega jezika, ne pa za vsiljevanje tega drugim, ali pa za kakšen njegov primat nad drugimi jeziki. Res je prav nasprotno da podcenjevanje jezika „seje mednacionalno nestrpnost", kot so to dobro izrazili podpisniki Pisma slovenski televiziji. Sprič o preproste realnosti Kardeljeva izvajanja pri samostojno mislečih ljudeh izzvene prazno.

Dejstvo, da on kot prvak med slovenskimi komunisti podreja slovenstvo jugoslovanstvu, je potrdil tudi pisatelj in predsednik Zveze jugoslovanskih pisateljev Matej Bor v intervjuju z zagrebškim Vjesnikom 26. februarja 1967. Rekel je, da kadar gre za izbiro med slovenizmom in jugoslavizmom se slovenska partija odloči za jugoslavizem, ker je mnenja, da so interesi obeh enaki. Toda Bor je temu pristavil, da gre slovenska partija morda včasih predaleč v svoji širokogrudnosti. Pomagala je, na primer, zgraditi jugoslovansko industrijo, ki bo nekega dne tekmovala s slovensko, kar bo povzročalo probleme, zlasti, če ne bo dovolj sredstev za modernizacijo slovenske industrije. Vsakemu razsodnemu človeku je jasno, da se interesi Jugoslavije kot celote ne skladajo vedno s specifičnimi slovenskimi interesi in težnjami Le resnična enakopravnost lahko uredi razlike brez trenj. Posebno poglavje politike slovenskega partijskega vodstva pa se nanaša na Slovence, ki so pod Italijo. Za Kardelja je morda tudi tam „nehumano" nastopati kot Slovenec, saj je slovenska partija ob razpustu svoje politične organizacije povabila svoje pristaše, naj se pridružijo ali italijanskim socialistom ali italijanskim komunistom. In ljudje, ki jih je ona vzgajala so tako „zavedni" Slovenci, da so ob nedavnih volitvah na Tržaškem trgali edine plakate v slovenščini — liste Slovenske skupnosti —, medtem ko so pustili plakate strank, za katere je znano, da bi hotele zatreti Slovence kot jih je nekoč fašistična .

Prvak slovenskih komunistov Edvard Kardelj se je v že omenjenem govoru na slavnostni seji centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije meseco aprila kritično izrazil tudi o ljubljanskem pismu slovenski televiziji. Rekel je, da je „določenim ljudem očitno bolj važen trušč — ob razbijanju na odprta vrata — kot pa tisto, kar je deklaracija sama imela povedati". Vendar pa dejstva govore močneje kot pa še tako spretna dialektična besedičenja. Slovenski kulturni vrhovi so po stvarni in nepristranski presoji položaja slovenščine prišli do prepričanja, da je bilo treba opozoriti široko slovensko javnost na nevzdržno stanje ter so dosledno temu sklepu napravili primerne akcije. In v kolikor stališče Kardelja odseva stališče partije, so to očividno storili mimo partije in celo vkljub partiji. Niso se ustrašili samostojne akcije. Vsekakor je treba dati prizadevanjem slovenskih kulturnikov priznanje. Njihovi napori pa bodo rodili sadove le, če bodo ostali budno na straži in zastavili vse sile uveljavljanju resnične enakopravnosti slovenskega jezika in naroda. Pri tem se morajo zavedati, da bo le skupni genij vsega naroda, v medsebojnem spoštovanju in z združenimi naporom vseh svojih ustvarjalnih sil kos nalogi, ki nujno čaka Slovence.

Jezik — izraz enakopravnosti

Kot je razvidno iz prednjega, slovenski jezik še vedno ni dobil tiste veljave in enakopravnosti, ki ju je proglasila slovenska deklaracija leta 1948, in o kateri so sanjali podpisniki Majniške deklaracije pred petdesetimi leti. Tega so seveda krivi razni činitelji; toda glavni med njimi je gotovo ta, da Slovenci v tem času niso bili sami gospodarji na svoji zemlji. V Jugoslaviji med obema vojnama so se prizadevali za avtonomijo, a je niso dosegli. V sedanji Jugoslaviji pa imajo sicer svojo republiko (vsaj teoretsko), toda vlada jim manjšinska Zveza komunistov, ki v prvi vrsti skrbi za svoje partijske interese. Če primerjamo položaj Slovencev s položajem, na primer Albancev, Srbov ali Čehov, bomo lahko hitro ugotovili, da le-ti nimajo tega problema. Zakaj? Vsekakor ne samo zato, ker jih je več! V prvi vrsti zato, ker so gospodarji na svoji zemlji, ker vladajo v državah, kjer žive. To je tudi eden razlogov, ki zahteva, da moramo imeti Slovenci svojo lastno državao, ki je lahko sicer v konfederaciji povezana z drugimi državami ali pa popolnoma sama zase, važno je le, da je slovenska država, ki ji je prva skrb blaginja Slovencev in zaščita slovenskih interesov. Le na ta način bo slovenski narod dosegel resnično enakopravnost in varnost svojega jezika.

K. P. M.